

ТЕОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА

Підготувала

Студентка 2 курсу

Групи «ФіКБ-І-ІІ-4.0Д»

Цалюк Іванна

ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ ДЕРЖАВИ

Первісне суспільство	Держава
Поділ людей за ознакою споріднення	Поділ людей за територіальною ознакою
Наявність лише народного суверенітету	Наявність як народного, так і державного суверенітету
Відсутність публічної влади	Наявність публічної влади
Відсутність апарату примусу	Наявність апарату примусу
Регулювання суспільних відносин за допомогою мононорм	Регулювання суспільних відносин за допомогою переважно правових норм
Мононорми відображають інтереси всього суспільства	Норми права відображають інтереси, захищають права переважно певної частини суспільства

ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ ПРАВА

- ▶ якісним ускладненням виробництва, політичного та духовного життя суспільства;
- ▶ відокремленням особи як учасника суспільних відносин із своїми домаганнями на автономність існування (соціальну свободу);
- ▶ формуванням держави, якій знадобився новий нормативний соціальний регулятор, в змозі виконати такі завдання:
  - а) забезпечити функціонування суспільства як цілісного організму вищого порядку, ніж первісне суспільство, підтримувати в ньому порядок і стабільність;
  - б) закріпити та забезпечити індивідуальну свободу автономної особи.

ТЕОРІЇ ВИНИКНЕННЯ ДЕРЖАВИ:

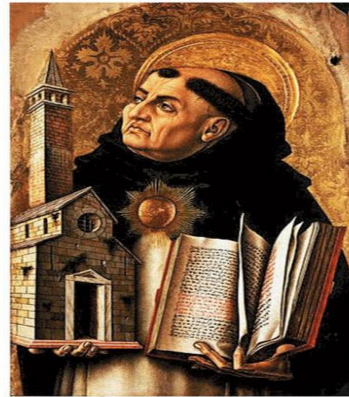
ТЕОЛОГІЧНА ТЕОРІЯ

Ця теорія найдавніша. Ще в XVIII ст. до н. е. в законах царя Хаммурапі згадувалося про божественне походження Вавилонської держави та її права. Так само пояснювали походження своїх держав і своєї влади правителі Стародавнього Китаю та Стародавнього Єгипту. В епоху Середньовіччя ідею богоствореності держави й права проповідували та розвивали у своїх працях мислителі й учені — Августин Блаженний (354-430) та Фома Аквінський (1225-1274).

Ці ідеї отримали підтримку та розвиток у працях українських філософів, правників — Петра Могили (1597-1647), Феофана Прокоповича (1681-1736), Стефана Яворського (1658-1722). Вони вважали, що держава була створена за Божим велінням, від волі та розуму Божого залежить створення й зміст людських законів. Проголошення божественного походження держави визначає її вічність і непорушність, неможливість посягання на неї.

Феофан Прокопович

Фома Аквінський

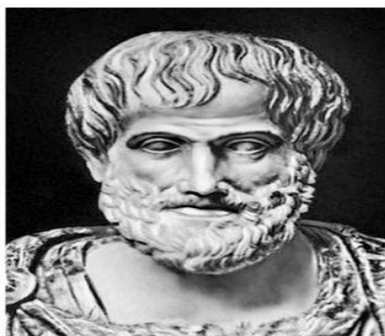
Петро Могила

ПАТРІАРХАЛЬНА ТЕОРІЯ.

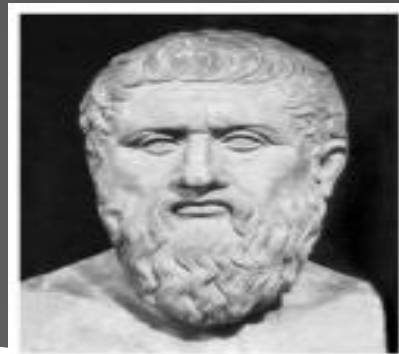
Патріархальна теорія (від грец. батько та влада) пояснює державу як наслідок процесу перетворення сім'ї. Прибічники цієї теорії вважають, що сім'я, яка виникла в первісному суспільстві й була його первинною та основною одиницею, з часом розширювалася, розділялася. Сім'ї об'єднувалися, утворювали більш численні спільноти, у яких не вистачало традиційних для сім'ї важелів управління. Саме тому поступово сімейна влада батька-патріарха перетворювалася на державну владу, а сім'я — відповідно на державу.

Перетворення сімейної влади відбувалося поступово — від влади батька до влади старійшини роду, племені, а потім — і до влади глави держави — монарха. Ця теорія озброювала вагомими аргументами прибічників монархії, адже вона розглядала монарха як батька свого народу, своїх підданих, виводила владу монарха безпосередньо від Адама, проголошувала її непідвладною жодним людським законам.

Засновниками цієї теорії були давньогрецькі мислителі Арістотель та Платон. Цю теорію розвинули у своїх працях англійський учений Р. Флібер, російські мислителі й громадські діячі — М. Михайловський та М. Покровський.

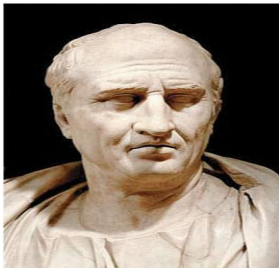
Арістотель

Платон

ДОГОВІРНА ТА ПСИХОЛОГІЧНА ТЕОРІЇ.

Відно до договірної теорії держава виникла внаслідок досягнення певних домовленостей між людьми. Основні положення цієї теорії першим виклав грецький філософ Цицерон, пізніше серед її найактивніших прибічників і послідовників були Т. Гоббс, Дж. Локк, Ж.-Ж. Руссо, М. Радищев і чимало інших учених із різних держав. На думку прибічників цієї теорії, життя суспільства підштовхує людей до усвідомлення спільних інтересів, досягнення певних домовленостей, які забезпечують взаємну вигоду, безпеку та загальну користь. Однак причини появи суспільного договору прибічники теорії пояснюють по-різному. Одні вважали, що людина за своєю природою є хоча й розумною, але дуже егоїстичною, властолюбною істотою, якій притаманне бажання шкодити іншим. Це призводить до ворожнечі, ненависті між людьми, боротьби між ними. І лише досягнення певної угоди, домовленості про розподіл суспільних ролей (одні керують, інші виконують їхні управлінські рішення) дає можливість уникнути постійних конфліктів. Унаслідок укладення суспільного договору люди визнають певну політичну владу та підкоряються їй. Інші бачать цю причину в бажанні людини захиститися від зовнішніх обставин. Кожний, хто дає згоду на суспільний договір, стає частиною цілого. При цьому, приймаючи над собою владу суспільства, особа в той же час не підкоряється нікому персонально, залишається вільною.

Цицерон

Томас
Гоббс

Жан-Жак
Руссо

Лев
Петражицкий

ТЕОРІЯ НАСИЛЬСТВА

Теорія сформувалась у другій половині XIX ст. Її засновник — Л. Моргенштерн — уважав, що головними чинниками суспільного життя є постійна та жорстока боротьба між окремими особами, соціальними групами та прагнення людини до задоволення матеріальних потреб. На думку прихильників теорії, держави виникають унаслідок завоювань, коли з'являється потреба утримувати переможене плем'я, рід у покорі. Унаслідок завоювання племена перетворюються на класи — панівний (завойовників) і пригнічений (експлуатований). Для утримання пригніченого класу в покорі виникає необхідність у створенні апарату насильства, який і перероджується на державу. Отже, саме завоювання й необхідність утримувати в покорі завойований народ стає причиною появи держави. Активними прибічниками теорії були К. Каутський, Є. Дюрінг та інші вчені.

ЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ

Карл
Маркс

Фрідріх
Енгельс

Володимир
Ленін

Патримоніальна теорія

До періоду стародавнього світу та середньовіччя відноситься ще одна теорія походження держави — патримоніальна. Вона пов'язує появу держави з відносинами власності, передусім поземельної. На думку прибічників цієї теорії, створенню держави передувало утвердження приватної власності на землю, зосередження землі в руках окремих осіб — здебільшого знаті первісного періоду: вождів, старійшин тощо. На завершальному етапі первісної історії земля із загальної власності переходить до приватної, зосереджується в руках саме цих керівників первісних людських колективів. Маючи земельну власність, вони набувають владу, створюють апарат її підтримання. Саме це приводить до формування державного апарату.

ОРГАНІЧНА ТЕОРІЯ

У другій половині XIX ст. виникла органічна теорія походження держави. Її представники — Й. Блюнчлі, Г. Спенсер, Р. Вормс — уважали, що виникнення та розвиток держави подібні до народження та розвитку біологічних істот. Держава, на їхню думку, також обов'язково проходить етапи народження, становлення, ускладнення будови, розмноження, старіння й смерті. Розвиток відбувається за законами еволюції, переходу від нижчих до вищих форм у процесі боротьби, яка набуває форми постійної війни. Прибічники теорії намагалися знайти в елементах державного механізму аналогію з частинами організму живих істот. Так уряд вони порівнювали з нервовою системою організму, еліта виконує функції мозку, а населення має забезпечувати державу-організм їжею.

КОСМІЧНА ТЕОРІЯ

Космічна (інопланетна) теорія, на відміну від попередніх, виникла лише у ХХ ст. Люди не раз попадали в обставини, які наводять на думку про можливі відвідини нашої планети в минулому представниками інших цивілізацій, які прибували з космічного простору. Свідченнями цього дехто вважає загадкові пам'ятки тихоокеанського острова Пасхи та загадкові зображення в єгипетських пірамідах, не до кінця зрозумілі тексти стародавніх міфів і появу невідомих літаючих об'єктів - «літаючих тарілок». Тому й виникла теорія, яка пояснює появу на Землі людської цивілізації саме втручанням прибульців-інопланетян. Ними, як вважають прихильники цієї теорії, було привнесено на нашу планету й державу.

ЩО ТАКЕ ДЕРЖАВА?

Держава - політична форма організації суспільства. Держава - основний інститут політичної системи, що здійснює управління суспільством, охорону його економічної та соціальної сфери, культури. Державу відрізняє, по-перше, наявність органів, що здійснюють верховну владу, яка поширюється на все населення; по-друге, наявність права - сукупності загальнообов'язкових правил поведінки, встановлених або санкціонованих державою; по-третє, наявність певної території, на яку розповсюджується влада, юрисдикції держави.

ОЗНАКИ ДЕРЖАВИ

ОЗНАКИ ДЕРЖАВИ

ОСНОВНІ

- 1) територія
- 2) населення
- 3) публічна влада
- 4) право
- 5) правоохоронні органи
- 6) армія
- 7) податки
- 8) державний суверенітет

ДОДАТКОВІ

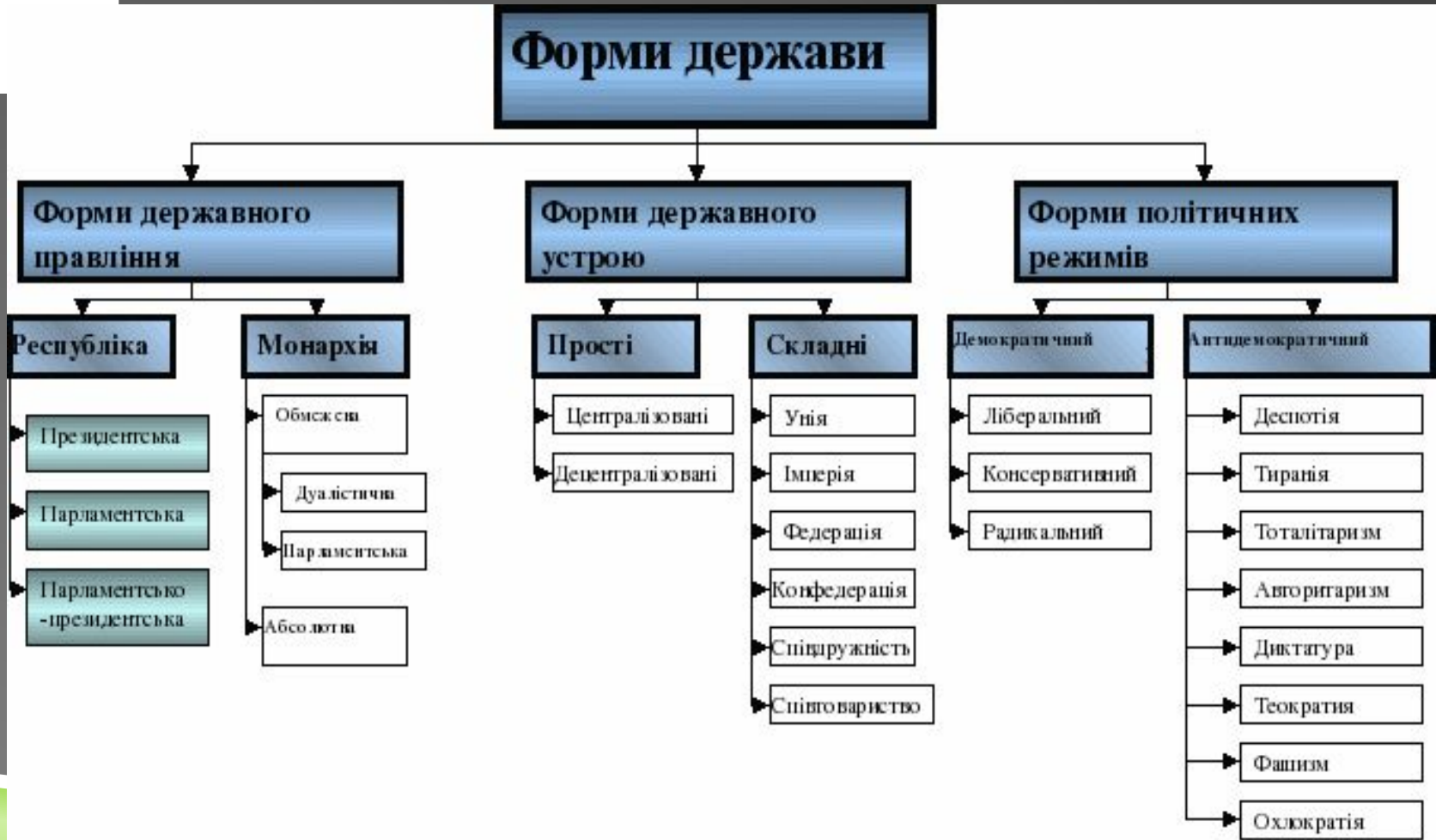
- 1) єдина державна мова
- 2) єдина дорожньотранспортна система
- 3) єдина енергетична система
- 4) єдина грошова одиниця
- 5) єдиний економічний простір
- 6) єдина інформаційна система
- 7) єдина зовнішня політика
- 8) державні символи
(прапор, герб, гімн)

ФУНКЦІЇ ДЕРЖАВИ

Функції держави - головні напрямки і види діяльності держави, обумовлені її завданнями і цілями і такі, що характеризують її сутність і соціальне призначення у суспільстві.

ФОРМИ ДЕРЖАВИ

ОНЯТТЯ ПРАВА

Ще, що ж таке право? Це слово має два значення. З одного боку, люди розуміють як можливість для людини щось робити: кожен із вас має право безоплатно навчатися в школі, лікуватися в закладах охорони здоров'я, звертатися до державних органів для захисту своїх інтересів. Ваші батьки мають право на власність, зокрема житло, право на своєчасне отримання заробітної плати, ваші дідусь і бабуся мають право отримувати пенсію.

Можливість особи задовольняти свої потреби законним шляхом називають суб'єктивним правом.

З іншого боку, термін право має ще одне, ширше значення. Об'єктивним правом називають систему загальнообов'язкових, формально визначених норм, правил поведінки, що встановлюються й підтримуються державою та регулюють важливі суспільні відносини. Саме це право вивчає правознавство

ОЗНАКИ ПРАВА

ДИ ПРАВА

ПРАВО

```
graph TD; A[ПРАВО] --> B[Публічне]; A --> C[Приватне]; B --- B1[-конституційне]; B --- B2[-фінансове]; B --- B3[-кримінальне]; B --- B4[-адміністративне]; C --- C1[-трудова]; C --- C2[-сімейне]; C --- C3[-житлове];
```

Публічне

- конституційне
- фінансове
- кримінальне
- адміністративне

Приватне

- трудова
- сімейне
- житлове

Основні галузі права

Державне (конституційне) право

Закріплює суспільний і державний устрій, правовий статус громадян

Адміністративне право

Регулює виконавче - розпорядчу діяльність органів держави

Фінансове право

Регулює фінансову діяльність

Земельне право

Регулює питання з використання і охорони землі, її надр, вод, лісів

Цивільне право

Регулює майнові і пов'язані з ними особисті немайнові відносини, честь і гідність громадян і організацій

Трудове право

Регулює трудову діяльність людини

Міжнародне право

Регулює міжнародні відносини між державами

Сімейне право

Регулює шлюбно-сімейні відносини

Цивільно-процесуальне право

Встановлює порядок розгляду у суді цивільних, трудових і сімейних спорів

Кримінальне право

Встановлює, яка суспільно небезпечна поведінка є злочином і як вона наказуватиметься

Кримінально-процесуальне право

Встановлює порядок розгляду і провадження по кримінальних справах

Виправно-трудове право

Регулює виконання кримінальних та виправно-трудовами вироків

Природоохоронне право

Регулює природоохоронну сферу

- ▶ **Правопорúшення** — неправомірне (протиправне) винне діяння (дія чи бездіяльність) деліктоздатної особи, за вчинення якого особа може бути притягнута до юридичної відповідальності.

НАКИ ПРАВОПОРУШЕННЯ

- ▶ суспільно шкідлива (напр., прогул) або суспільно небезпечна (зазіхання на життя людини) поведінка;
- ▶ протиправна, неправомірна поведінка;
- ▶ свідомо вольова поведінка ;
- ▶ дія (крадіжка, розбій, наклеп, образа) або бездіяльність (недбалість, прогул, залишення особи в безпомічному стані).;
- ▶ винне діяння.

СКЛАД ПРАВОПОРУШЕННЯ

Склад правопорушення — це сукупність передбачених законом об'єктивних і суб'єктивних ознак протиправного соціально шкідливого діяння, за вчинення якого винна особа несе юридичну відповідальність.

Склад правопорушення містить чотири необхідні **елементи**:

- ▶ об'єкт,
- ▶ об'єктивну сторону,
- ▶ суб'єкт,
- ▶ суб'єктивна сторона правопорушення.

ВИДИ ПРАВОПОРУШЕНЬ

ЮРИДИЧНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

- ▶ **Юридична відповідальність** — різновид соціальної відповідальності, який закріплений у законодавстві і забезпечуваний державою юридичний обов'язок правопорушника пізнати примусового позбавлення певних цінностей, що йому належать. Іншими словами, це застосування до винної особи примусових заходів за вчинене правопорушення.

ВИДИ ЮРИДИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ:

Від галузі, до якої належить юридична відповідальність, вирізняють наступні її види:

- ▶ **Кримінальна відповідальність.** Застосовується за вчинення злочину.
- ▶ **Адміністративна відповідальність.** Настає за вчинення адміністративного проступку і тягне за собою накладення адміністративного стягнення.
- ▶ **Цивільна відповідальність.** Настає за порушення договірних зобов'язань або заподіяння позадоговірної шкоди. Тягне повне відшкодування завданої шкоди, як майнової, так і немайнової, а також сплату неустойки.
- ▶ **Дисциплінарна відповідальність.** Застосовується за порушення трудової, навчальної, службової, військової дисципліни. Основні заходи цього виду відповідальності — догана і звільнення.
- ▶ **Матеріальна відповідальність.** Настає за шкоду, заподіяну роботодавцю працівником.

ВИДИ ЮРИДИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ:

- ▶ **Фінансова відповідальність.** Платники податків притягуються до фінансової відповідальності за порушення податкового законодавства, що тягне застосування санкції у виді штрафу та/або пені. Притягнення до фінансової відповідальності не звільняє від притягнення до адміністративної або кримінальної відповідальності за наявності підстав для цього.
- ▶ **Конституційна відповідальність.** Як приклад, можна навести імпічмент Президента, відставка Уряду.
- ▶ **Міжнародно-правова відповідальність.** Існують різні види відповідальності у міжнародному праві — репарації, реституція, сатисфакція, ін.
- ▶ Класифікують юридичну відповідальність також **за суб'єктами** — державними органами, які застосовують відповідальність; у залежності від змісту санкцій — на штрафну та правопоновлюючу[8]